

ERRI-TEATROA

Gure teatrotxoa geldirik dagola, edo beintzat ez duala aurrerapen aundirik egiten, esana degu bein baño geiagotan. Ala bear gañera, teatroa bizitzaren ispillu bait da. Antzerti guziak berezkoa du joera ori eta arego gureak, bere motzean. Gaiari berriz ekiñez, goazen jardun ontan euskal komeri ala dramaegintzari beste begiratu bat ematera. Azken urteotan lan gutxi egin da, eta okerreana dana, ez degu ezagutzen idatzi izan dan apurra ere. Beinik bein ez dirudi aintzakotzat artu ditugunik an-emen sakabanaturik agertzen joan diran antzerki-lanok. Arreta urriz edo ez jakiñez bazterrera botiak ditugu. Mundu guzian zerbait antzeko gertatzen da. Zine ta Televisioa'k Teatro'ari itzal gaitza egiten bait dio. Orain dala illabete batzuek Teodoro Goñi de Ayala Donostia'ko "El Diario Vasco"-n idazten duan irizle jakintsuak kritika-lan mamitsu bat argitaratu zuan "*Una experiencia fracasada*" izen buruaz (1). Gure gazteak orrelako irizketak irakurri bear lituzteke ta Teodoro Goñi jaunaren beste lanak ere bai. Idazle tolosar eta euskaldun orrek teatroaz gauza jakingarriak esaten bait ditu.

Ortik atera ta ikasiko dezute antzerki-gille berri asko bide okereetik dabiltzala. Eta bide loitsu ta zikinen artean ibilli bearrean obe luteke Teatro jatorraren Iturri garbira joan ur presko ta gardenak edatera: TALIA iñudearen bularrera...

Askotan galdegin izan didate ea nola, nere ustez, euskal antzer-

(1) "El Diario Vasco". 11 octubre 1959.

kiak idatzi bear genituken. Leen ere gai ortaz nere iritzia agertu izan dut, ondo erantzutea zail dala jakinez. Lege ta zuzenbide batzuek izanagatik bakoitzak bere teatro mota burutzen bait du. Norberak abots batez itzezin, begi berdiñez so, psikoloji batez, mintza ta jardun oi duan antzera. Ots! barruak agintzen dion arabera. Bai baiñan... Teatroa berritu bear omen! Ondo dago asmoa, baiñan "*Katua zinkezko tellatu gañean*" ta antzeko berrikeri ezerezak egitekotan obe da klasikotan gelditu... Giza-biotzondoak beti batzuek bait ditugu naiz azala aldatu.

Gure teatrotxoari arki dezaioken akats larriena, geientsuenetan baserritar, arrantzale ta jende xearen arteko jardunean ari dala. Arlote abarkadunen kaikukeri ta axanpak entzun eta ikusten asperiturik gaudela. Askoren ametsa, euskal-teatroari bazterrak zabaldu ta joka-bide berriak idikitzea litzake. Eta zer nai gai, arazo ta korpillo erabilli ta askatu ditzala, tajuz, aldez edo moldez, erdel teatroaren kide. Erderatik euskeratu ditezkenai buruz nere iritzia agertu nizuen emen bertan.

Ez uste izan ordea, gizonezkoak "smoking" jantziag agertu ezkeru, ta andre-andereñoak soñeko-luze apañaz, antzerki eder dotore ta gain gañekoa egiteko aski dala. Amaika txorakeri ta ikuskizun gogaikarri gerta oi dira baezpako "alta sociedad" edo jende aundi-maundien artean ere.

Josep Miracle katalan irizleak (2) erakusten digunez Teatre Select ortan ez da Guimerá ren TERRA BAIXA añakorik sortu. Ta au *Teatre Rurale* dezute nekazari edo "*payes*" LUR-BARRENGO auzia. Eta egia dala adierazten du, TERRA BAIXA ori, Etxegaray famatuak gaztelera itzuliaz gañera, beste izkera askotara biurturik dagola: prantses, ingles, aleman, ruso, hebreo, italiano, sueko, abar eta abar. Eta itzez ez ezik musikan ere jarririk dagola: "La Catalane" prantsesez, eta TIEFLAND alemanez. Eta Guimera'k baimena eman izan balio Pucini'k ere gai ortaz Opera bat egin nai izan zuen.

Guk ez dugula oraindik, baserritar-nekazari, ta beste euskaldun

(2) Teatre Selecte. Angel Guimera. Barcelona.

jatorren bizitza ta tajua bikain et sakon agertzen duan antzerki gallen-gallen bat mamitu, esango nuke.

Marzelino Soroa'k egin zuan ANTON KAIKU'tik onuntz aurre-
rapen aundia egin dugula, agerian dago. Soroa'k prantsetetik artutako
gaia euskeratu zuan. "*Maitre Pathelin*" XV gizaldiko irri-komeria,
Bazin musikariak soñuz jantzi zuana. ANTON KAIKU traketsaren
aldean dotoreak ditugu: Lekuona anaien "*Eun Dukat*", Carrasquedo-
Olarra'ren "*Etxe-aldaketa*", basarri-gaiez orain arte sortu dan trajedi
bikañena, "*Etxahun*", Larzabal apezak burutua, eta emen ezin aitatu
ditudan beste antzerki lan asko eta asko.

Zergatik ez du norbaitek "PERU ABARKA" teatro'ra erama-
ten? Antzerki baten aunditasuna ez dago noski joko-lagunen soñeko
ta jantzien apañean... Ez dezala iñork gutxitzat artu PERU ABAR-
KA Mogel'en lan-gai aberatsa. Esaera zar, atsoitiz zorrotz eta elkar
izketa biziz beterik dago. "Basarte" Unibersidadeko Maisu Juan
eta Barberuaren arteko burruka ta eztabaidan baserritarrak kaleta-
rra zapaltzen du nagusi gelditurik.

Zerbaitengatik Mogel jakintsuak bere liburuaren buruan ipiñi
zuan Horatio'ren aolku ura: "Rusticus abnormis sapiens, crassaque
Minerva". Baserritara jakitun, iaioa; Minerva ergela.

Ez gaitezen ergel izan, baizik apaltasunez aztertu, begiratu ta
sakondu ditzagun erri ta gizartetik, euskaldungotik darion indarra.

Egin zagun bear bada Teatro txikia... gurea baño.

1960.

IBALAN.

